

Оценка на риска при внос на растения *Prunus domestica* от Украйна на територията на Европейския съюз

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH¹) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и предоставила оценки на риска за стоки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията², като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Оценката на риска при внос на растения *Prunus domestica* от Украйна е публикувана на 22.06.2022 г.

Като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Държавната служба по безопасност на храните и защита на потребителите на Украйна, настоящето научно становище обхваща всички рискове за здравето на растенията, породени от вида *Prunus domestica* (синя слива), присадени върху *Prunus cerasifera* (джанка), внос в Европейския съюз (ЕС) от Украйна.

Prunus domestica
присадени върху
Prunus cerasifera

За да се оцени риска от вредители, свързан с вноса на стоката - растения *Prunus domestica* с голи корени, предназначени за засаждане, присадени на подложка от *Prunus cerasifera* от Украйна, е съставен списък на всички идентифицирани вредители по растенията, свързани с *Prunus domestica* и *Prunus cerasifera*.

Списъкът на карантинните вредители за ЕС и на карантинните вредители в защитените зони (Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията³) се основава на оценки, според които вредителите могат да навлязат, установят и разпространят на територията на Съюза, а също така и да имат потенциала да окажат негативно въздействие върху предпочитани гостоприемници.

¹ Panel on Plant Health (PLH)

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, OJ L 323, 19.12.2018, стр. 10–15 Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета, OJ L 317, 23.11.2016, стр. 4-104

³ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019.

Към този момент има данни за 46 карантинни вредители за ЕС, за които се съобщава, че използват *Prunus domestica* или *Prunus cerasifera* като растение гостоприемник.

Тези карантинни вредители за ЕС, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

а) присъствие на вредителя в Украйна;

б) стоката (видовете *Prunus domestica* и *Prunus cerasifera*) е гостоприемник на вредителя;

в) един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока.

За по-нататъшна оценка се избират вредители, които отговарят и на трите критерия.

От тези 46 оценени карантинни вида за ЕС, за които се съобщава, че *Prunus domestica* или *Prunus cerasifera* е растение гостоприемник само 3 вида (*Lopholeucaspis japonica*, *Erwinia amylovora* и *Xanthomonas arboricola pv. pruni*) отговарят на трите критерия и са избрани за допълнителна оценка.

За вредителите, които не са регулирани в ЕС, обикновено липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези нерегулирани вредители, за които видовете *Prunus domestica* и *Prunus cerasifera* са гостоприемници, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

а) присъствие на вредителя в Украйна;

б) вредителят отсъства или има ограничено разпространение в ЕС;

в) стоката (видовете *Prunus domestica* и *Prunus cerasifera*) е гостоприемник на вредителя;

г) един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;

д) вредителят може да окаже негативно въздействие на територията на ЕС.

Вредителите, които отговарят на всичките горепосочени критерии, се избират за допълнителна оценка.

Въз основа на събраната информация, са известни 1 030 потенциални вредители, за които се знае, че са свързани с *Prunus domestica* или *Prunus cerasifera*.

От оценените видове, които не са регулирани в ЕС, единствено акарът *Eotetranychus prunicola* е избран за допълнителна оценка, тъй като само той отговаря на всичките критерии за подбор. Останалите са били изключени от допълнителната оценка, тъй като не отговарят на поне един от критериите за подбор.

Съгласно информацията от базата данни на Europhyt⁴/TRACES-NT⁵, към април 2022 г., обхващаща периода от май 1994 г. до март 2022 г., се съобщава за шест прихващания на plum rox virus (карантинен вредител в предишното законодателство) върху растения *Prunus domestica* или *Prunus cerasifera* от Украйна, предназначени за държавите-членки на ЕС.

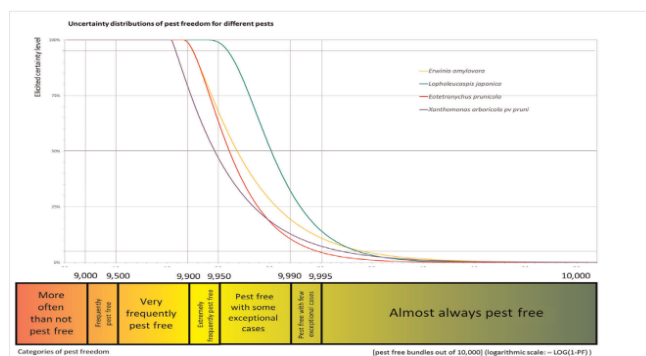
За избраните три карантинни вредители (*Lopholeucaspis japonica*, *Erwinia amylovora* и *Xanthomonas arboricola pv. pruni*) и нерегулираният вредител *Eotetranychus prunicola*, са оценени мерките за намаляване на риска, предложени в техническото досие предоставено от Украйна, като са взети предвид възможните ограничаващи фактори.

Дадена е експертна оценка за вероятността стоката - растения *Prunus domestica* с голи корени, предназначени за засаждане, присадени на подложка от *Prunus cerasifera* внос от Украйна, да е свободна от вредители, като са взети предвид мерките за намаляване на риска, действащи върху вредителите, включително несигурността, свързана с оценката.

След оценка на текущите мерки за намаляване на риска, вероятността **стоката - растения *Prunus domestica* с голи корени, предназначени за засаждане, присадени на подложка от *Prunus cerasifera*** внос от Украйна, да е свободна от вредителите *Lopholeucaspis japonica*, *Erwinia amylovora*, *Xanthomonas arboricola pv. pruni* и *Eotetranychus prunicola*, е следната:

Number	Group ^a	Pest species	Sometimes pest free	More often than not pest free	Frequently pest free	Very frequently pest free	Extremely frequently pest free	Pest free with some exceptional cases	Pest free with few exceptional cases	Almost always pest free
1	INS	<i>Lopholeucaspis japonica</i>						LH		U
2	INS	<i>Eotetranychus prunicola</i>					L	M		U
3	BAC	<i>Erwinia amylovora</i>					L	M		U
4	BAC	<i>Xanthomonas arboricola pv. pruni</i>				L	M			U

PANEL A	
Pest freedom category	Pest free plants out of 10,000
Sometimes pest free	< 5,000
More often than not pest free	5,000 – 9,000
Frequently pest free	9,000 – 9,500
Very frequently pest free	9,500 – 9,900
Extremely frequently pest free	9,900 – 9,950
Pest free with some exceptional cases	9,950 – 9,990
Pest free with few exceptional cases	9,990 – 9,995
Almost always pest free	9,995 – 10,000

Разпределение на несигурността стоката да е свободна от посочените вредители

- ***Lopholeucaspis japonica***

Вероятността стоката да е свободна от *Lopholeucaspis japonica* е оценена като „Без вредители с някои изключителни случаи“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ от „Без вредители с някои изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 960 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

⁴ EUROPHYT - Европейска система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

⁵ TRACES - TRAdE Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията.

- *Eotetranychus prunicola*

Вероятността стоката да е свободна от *Eotetranychus prunicola* е оценена като „Без вредители с някои изключителни случаи“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ от „Изключително често без вредители“ до „Без вредители с няколко изключителни случаи“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 912 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

- *Erwinia amylovora*

Вероятността стоката да е свободна от *Erwinia amylovora* е оценена като „Без вредители с някои изключителни случаи“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ от „Изключително често без вредители“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 911 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

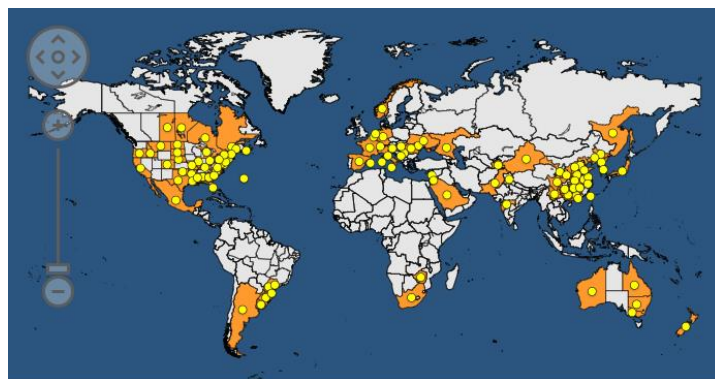
- *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*

Вероятността стоката да е свободна от *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* е оценена като „Изключително често без вредители“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ „Много често без вредители“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 870 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

От гореизложеното се заключава, че при различните вредители вероятността стоката да е свободна от тях варира, но *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* е карантинният вредител, който най-често се очаква да се открие върху растения, с голи корени, предназначени за засаждане от вида *Prunus domestica*, присадени върху подложка *Prunus cerasifera* внос от Украйна за територията на ЕС.

Значение за България

Съгласно световната база данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (ЕРРО) към 31.03.2022 г, бактерията *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*, причинителят на бактериални петна по плодовете на костилковите овощни видове и бадемите, се среща в Африка, Северна и Южна Америка, Азия, Европа и Океания.

Глобално разпространение на *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni*

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136
<http://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg
тел. 02/4273056

Понастоящем *Xanthomonas arboricola pv. pruni* не присъства на територията на Р България. През 1993 г. Националната служба за растителна защита (НСРЗ) обявява, че бактерията присъства на територията на страната с ограничено разпространение. През 2014 г. НСРЗ заявява (EFSA, 2014), че патогенът е бил докладван от време на време в миналото, но след 2007 г., не се споменават други записи.

Xanthomonas arboricola pv. pruni заразява повечето видове от род *Prunus*, включително кайсия, праскова, нектарина, слива и бадем, а понякога и череша. Симптомите се откриват по листата, плодовете, клоните и стволите на нападнатите дървета. При силно нападение може да настъпи обезлистване на дърветата и окапване на плодовете.

Управлението на болестта се основава на интегриран подход, който включва - недопускане на въвеждане на *Xanthomonas arboricola pv. pruni* в райони, където се отглеждат костилкови овощни видове и бадеми, използване на толерантни или устойчиви сортове, химичен контрол (третиране с мед съдържащи продукти за растителна защита) и подходящи практики за унищожаване, когато болестта вече е установена.

При обследване и съмнение за поява на симптоми от *Xanthomonas arboricola pv. pruni*, е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи и вземане на растителни проби за лабораторен анализ.

Ранното откриване на този патоген би могло да помогне за управлението му в България.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2022.

Commodity risk assessment of *Prunus domestica* plants from Ukraine, EFSA Journal 2022;20(6):7391, <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2022.7391>

EFSA PLH Panel (2014) Scientific Opinion on pest categorisation of *Xanthomonas campestris pv. pruni* (Smith) Dye. EFSA Journal 2014;12(10):3857 <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.2903/j.efsa.2014.3857>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил: Татяна Величкова, главен експерт; Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ; 7.07.2022 г.